

Отримано: 28 квітня 2018 р.

Прорецензовано: 29 травня 2018 р.

Прийнято до друку: 1 червня 2018 р.

e-mail: GalBojko@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-2(70)-38-41

Бойко Г. І. Види мовної компетенції щодо тестування рівня С1 з української мови як іноземної. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 2(70), червень. С. 38–41.

УДК: 378.091.26/.27-054.6:811.161.2'243:62]:005.336.2

Бойко Галина Іванівна,

викладач української мови як іноземної кафедри іноземних мов
Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

ВИДИ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЩОДО ТЕСТУВАННЯ РІВНЯ С1 З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У статті висвітлено важливі етапи оцінювання студентів-чужоземців технічних вишів з української мови як іноземної. Зосереджено увагу на правильно розрахованих та дотриманих часових нормах при написанні екзаменаційного контролю та оцінюванні мовної компетенції відповідно до вимог рівня С1. Скеровано погляд на чіткість і послідовність методики щодо проведення іспиту з української мови як іноземної у НУ «Львівська політехніка». Представлені зразки завдань до кожного із видів мовної компетенції та описано іспит, який складається з двох частин – письмової та усної. У письмовій частині виділені окремі блоки для перевірки різних типів мовної компетенції. Насамперед перевіряють навички аудіювання. Студентам пропонують прослухати аудіозапис або подивитися відео фрагмент. Наступний блок завдань – це лексико-граматичні тести. Тут перевіряються, зокрема, розрізнення значень паронімів, використання синонімів, вміння здійснювати синтаксичну трансформацію речень, знання граматичних форм різних частин мови, розуміння значення поширених фразеологізмів тощо. Наступний етап – «Читання». Студенти отримують текст обсягом 300-350 слів (зазвичай для читання використовують тексти з науково-популярних журналів). Далі студентам пропонують письмо, оскільки воно є одним із видів мовної діяльності, яке перевіряють у ході іспиту. Вміння письмово розкрити запропоновану тему показує цілий спектр суттєвих умінь і навичок. Заключний елемент іспиту – презентація за спеціальністю. Студенти готують її заздалегідь, при цьому можуть використовувати допоміжні ресурси – створити презентацію в PowerPoint або на аналогічних платформах. У статті показано важливість продумування кожного завдання і націленості на якнайкраще висвітлення знань студента у час проведення іспиту. Описано чіткість дотримання такої системи оцінювання, яка дає можливість викладачам НУ «Львівська політехніка» отримати достовірні результати залишкових знань студентів-іноземців після закінчення вишу.

Ключові слова: Державний стандарт України, сертифікаційний іспит, рівень С1, види мовної компетенції, українська мова як іноземна.

Бойко Галина Іванівна,

преподаватель украинского языка как иностранного кафедры иностранных языков
Национальный университет «Львовская политехника», Львов, Украина

ВИДИ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ПО ТЕСТИРОВАНИЮ УРОВНЯ С1 С УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО

В статье освещены важные этапы оценки студентов-иностранцев технических вузов по украинскому языку как иностранному. Сосредоточено внимание на правильно рассчитанных и соблюденных временных нормах при написании экзаменационного контроля и оценке языковой компетенции в соответствии с требованиями уровня С1. Направлено взгляд на четкость и последовательность методики по проведению экзамена по украинскому языку как иностранному в НУ «Львовская политехника». Представленные образцы заданий к каждому из видов языковой компетенции и описан экзамен, который состоит из двух частей – письменной и устной. В письменной части выделены отдельные блоки для проверки различных типов языковой компетенции. Прежде всего проверяют навыки аудирования. Студентам предлагают прослушать аудиозапись или посмотреть видео фрагмент. Следующий блок задач – это лексико-грамматические тесты. Здесь проверяются, в частности, различия значений паронимов, использование синонимов, умение осуществлять синтаксическую трансформацию предложений, знание грамматических форм различных частей речи, понимания значения распространенных фразеологизмов и тому подобное. Следующий этап – «Чтение». Студенты получают текст объемом 300-350 слов (обычно для чтения используют тексты из научно-популярных журналов). Далее студентам предлагают письмо, поскольку оно является одним из видов речевой деятельности, которое проверяют в ходе экзамена. Умение письменно раскрыть предложенную тему показывает целый спектр сопутствующих умений и навыков. Заключительный элемент экзамена – презентация по специальности. Студенты готовят ее заранее, при этом могут использовать вспомогательные ресурсы – создать презентацию в PowerPoint или на аналогичных платформах. В статье показано важность продумывания каждого задания и нацеленности на наилучшее освещение знаний студента в проведении экзамена. Описаны четкость соблюдения такой системы оценивания, которая дает возможность преподавателям НУ «Львовская политехника» получить достоверные результаты остаточных знаний студентов-иностранцев после окончания вуза.

Ключевые слова: Государственный стандарт Украины, сертификационный экзамен, уровень С1, виды речевой компетенции, украинский язык как иностранный.

Galina Boyko,

Teacher of the Ukrainian language as a foreign language Department of Foreign Languages
National University «Lviv Polytechnic», Lviv, Ukraine

TYPES OF LANGUAGE COMPETENCY FOR TESTING LEVEL C1 FROM UKRAINIAN LANGUAGE AS FOREIGN

The article highlights the important stages of the assessment of foreign students of technical higher education in the Ukrainian language as a foreign language. Focused attention is paid to correctly calculated and adhered time norms when writing examination examinations and assessing language competences in accordance with C1 requirements. A view is made on the clarity and consistency of the methodology

of conducting an examination in the Ukrainian language as a foreign language at the Lviv Polytechnic National University. Examples of tasks for each type of linguistic competence are presented and the exam is described, which consists of two parts – written and oral. In the written part there are separate blocks for checking different types of language competence. First of all check the listening skills. Students are offered to listen to an audio recording or watch a video clip. The next block of tasks is lexical-grammatical tests. Here, checks are made, in particular, to distinguish between values of paronyms, the use of synonyms, the ability to perform syntactic transformation of sentences, knowledge of grammatical forms of different parts of the language, understanding the meaning of common phraseology, etc. The next stage is «Reading». Students receive a text of 300-350 words (usually used for reading texts from popular science magazines). Then the students are offered a letter, because it is one of the types of language activities that are checked during the exam. The ability to describe in writing the proposed topic shows a range of related skills and abilities. The final exam is a presentation on the specialty. Students prepare it in advance, while they can use auxiliary resources – create a presentation in PowerPoint or on similar platforms. The article shows the importance of thinking each task and aiming at the best possible coverage of the student's knowledge at the time of the exam. The clarity of adherence to such a system of assessment is described, which enables teachers of Lviv Polytechnic National University to obtain reliable results of residual knowledge of foreign students after graduation.

Key words: State standard of Ukraine, certification exam, level C1, types of language competence, Ukrainian as a foreign language.

Постановка проблеми. На відміну від більшості європейських мов, українська мова досі лишається без стандарту, сертифікованого Європейською асоціацією укладачів мовних тестів (Association of Language Testers in Europe / ALTE) – міжнародної організації, яка сприяє розробленню єдиних стандартів з методики тестування мов як іноземних у різних країнах Європи. Приєднання України до цієї впливової організації надзвичайно важливе: воно не тільки засвідчить просвітолюбський напрям нашої освітньої політики, а й уможливить визнання українських сертифікатів у ЄС та в усьому світі. Щоб стати повноправним членом ALTE, Україна повинна затвердити на державному рівні Стандарт з української мови як іноземної. Щоправда, таке затвердження саме по собі ще не гарантує автоматичного включення до лав ALTE. Включенню передують процедура зовнішньої оцінки пропонованого стандарту. Якщо стандарт не відповідатиме критеріям якості цієї організації, його буде повернуто на доопрацювання (через що процес вступу затягнеться на невизначений час, а освітня репутація України в ЄС може зазнати відчутних утрат). Ось чому наша держава має бути зацікавлена прийняти такий стандарт, який би своїм методичним рівнем найбільшою мірою відповідав вимогам ALTE.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз показує, що потреби україномовних громадян за кордоном скласти іспит на певний рівень з УМІ (української мови як іноземної) все частіше підводять нас до швидкого реагування і масштабної роботи. Особи, для яких українська мова не є рідною, що проживають та навчаються на території України та за її межами повинні мати всі умови для вивчення мови: книги, спілкування, правові нормативні документи, медіа простір тощо. Усе це, ще не є досконалим та доступним. Кількість іноземців, що приїжджають до України на навчання досить значна, наприклад до Національного університету «Львівська політехніка» вступають на навчання кожного року приблизно 40-50 студентів із різних країн світу (Еквадор, Конго, Нігерія, Ангола, Марокко, Йорданія, Єгипет, Палестина, Америка, Канада, Росія, Польща, Молдова та ін.). Усі вони вивчають УМІ 3,5 роки, після чого на четвертому курсі складають іспит з української мови, який оцінюється відповідно до норм університету. Але це оцінювання не передбачає визначення рівнів загального володіння українською мовою, що створює багато клопотів для університету, бо він не може видати студентів-іноземцям відповідний сертифікат.

Формулювання цілей статті. Оскільки студенти Національного університету «Львівська політехніка» живуть в україномовному середовищі і навчаються укр. мовою, вони за чотири роки добре розмовляють, пишуть і спілкуються. Все залежить, звичайно, від індивідуальних особливостей, та ми орієнтуємося на рівень B2 та C1 (Державний стандарт УМІ визначає такі рівні володіння українською мовою як іноземною: Початковий (A1), Базовий (A2), Рубіжний (B1), Середній (B2), Високий (C1), Вільне володіння (C2)).

Виклад основного матеріалу. Щоб правильно оцінити знання студента, необхідно дотримуватися усіх норм і вимог щодо загального переліку умінь кожного виду мовної діяльності. Не рекомендується давати студентам тексти з їхньої спеціальності чи то для слухання, чи для читання. Теми повинні бути довільні.

Отже, пропонуємо аналіз типового іспиту з української мови як іноземної для студентів-чужоземців технічних вишів.

Іспит складається з двох частин – письмової та усної. У **письмовій частині** виділені окремі блоки для перевірки різних типів мовної компетенції.

Насамперед перевіряють навички **аудіювання**. Студентам пропонують прослухати аудіозапис або подивитися відеофрагмент, наприклад, (<https://www.youtube.com/watch?v=6cDwMeebrxA>) «Повітря надворі канцерогенне для людини. Науковці довели те, про що здавна говорили й підозрювали лікарі. Ми дихасмо повітрям, в якому містяться речовини, які не просто становлять серйозний ризик для здоров'я, але й несуть безпосередню відповідальність за виникнення ракових хвороб. Такого висновку дійшли дослідники з міжнародного агентства ООН з вивчення раку...», в якому йдеться про те, як впливають кліматичні зміни на здоров'я людини.

При цьому студенти отримують завдання трьох типів, які вони виконують послідовно після перегляду кожного з трьох виділених фрагментів відео (аудіозапису). Перший тип завдань – вибір правильного варіанта відповіді, наприклад:

Перегляньте завдання 1 – 5. Перегляньте перший уривок відео і виконайте ці завдання. Виберіть ОДИН правильний варіант відповіді – літеру А, В чи С.

Завдання 1 – 5

1 Про те, що повітря на вулиці є небезпечним для здоров'я людини, лікарі...

А. говорили і підозрювали вже давно

В. навіть не підозрювали

С. підозрювали, але не говорили, бо не могли цього довести

Такі завдання перевіряють вміння студента сформулювати думку з опорою на текст (формулювання у тексті і в завданні можуть відрізнятися).

Другий тип завдань полягає у вписуванні слів або чисел на місце пропусків, наприклад:

Перегляньте завдання 6 – 9. Тоді подивіться наступний уривок відео і виконайте ці завдання. Поставте літеру П, якщо інформація з відео правильна, або Н – якщо інформація неправильна або її нема.

Завдання 6 – 9

6 Сонячне світло не впливає на виникнення тропосферного озону.

7 Тропосферний озон має негативний вплив на тканини рослин, тварин і людей.

8 Оксид і діоксид азоту небезпечною мірою.

9 Двигуни внутрішнього згоряння не дозволяють оксидів і діоксидів азоту потрапляти в атмосферу.

Таким чином можна контролювати не лише розуміння тексту, але й вміння використовувати відповідні синтаксичні конструкції і граматичні форми.

Третій тип завдань передбачає перевірку розуміння загального змісту прослуханої інформації: після прослуховування фрагмента студент має поставити у відповідній графі навпроти висловлювання літеру **П**, якщо інформація правильна, або **Н** – якщо інформація неправильна або її нема. Це допомагає з'ясувати, фіксує студент прослухане автоматично чи справді розуміє почуте, адже формулювання у завданнях відрізняються за формою від того, що звучить в оригінальному тексті, хоча й передають ідентичний зміст (у завданнях, які слід відзначити як «П»). Приклад завдань третього типу:

Перегляньте завдання 10 – 15. Тоді подивіться наступний уривок відео і виконайте ці завдання. Заповніть пропуски – вставте НЕ БІЛЬШЕ ОДНОГО СЛОВА І/АБО ЧИСЛА.

Завдання 10 – 15

Рівень забруднення атмосфери особливо високий у густонаселених країнах зі 10 _____ економічним зростанням, як наприклад, Китай та Індія.

11 У Делі через забруднене повітря _____ помирає людина.

12 Норми викидів _____ речовин навіть у Делі відстають від європейських.

13 стандартів на 7 років, а в іншій частині країни – на _____ порівняно з Європою.

14 Європейське Агентство з охорони навколишнього нещодавно заявило, що _____.

15 мешканців ЄС дихають повітрям, в якому _____ шкідливих речовин небезпечно для здоров'я людини.

Наступний блок завдань – це **лексико-граматичні тести**. Тут перевіряються, зокрема, розрізнення значень паронімів, використання синонімів, вміння здійснювати синтаксичну трансформацію речень, знання граматичних форм різних частин мови, розуміння значення поширених фразеологізмів тощо. Ось декілька прикладів завдань такого типу:

1. У котрому рядку є слово, протилежне за значенням до слова **спроцювати**?

- A. вирощувати; B. збільшувати;
C. ускладнювати; D. полегшувати.

2. Що означає слово **сумнів**?

- A. зміна, заміна чого-небудь;
B. безлад, хаос, метушня;
C. смуток, сумний настрій;
D. невпевненість щодо правильності, можливості чого-небудь.

3. У котрому рядку є найближче за змістом висловлювання?

Внаслідок підняття рівня води в річці регіон потерпає від повеней.

- A. Через те, що вода в річці піднімається, регіон страждає від повеней.
B. Підняття води в річці є наслідком потерпання регіону від повеней.
C. Регіон терпить повені, наслідком яких є підняття води в річці.
D. В результаті того, що підняли воду в річці, район потерпає від повеней.

Наступний блок – «**Читання**». Студенти отримують текст обсягом 300-350 слів (зазвичай для читання використовують тексти з науково-популярних журналів, як, наприклад, National Geographic і под.). Тексти добирають таким чином, щоб вони не вимагали спеціальної фахової підготовки для розуміння, але разом з тим передбачають деяку технічну підготовку читача, зокрема обізнаність з загальнонауковою (не вузькою спеціальною) термінологією.

Завдання до прочитаного тексту подекуди перегукуються з завданнями до аудіювання, адже їхнє призначення схоже – з'ясувати, наскільки добре студент розуміє прочитану інформацію. Тут особливо часто використовуються завдання, в яких інформація з тексту подається у видозміненій формі, але зі збереженням (або ж свідомим спотворенням) змісту. Важливо, що завдання побудовані таким чином, що на них завжди можна дати однозначну відповідь (звичайно ж, за умови достатнього розуміння прочитаного). Зразки післятекстових завдань:

Завдання 1. Поставте біля кожного твердження літеру **П** (правильно) або **Н** (неправильно).

- Міністр культури Естонії закликає читати літературу тільки естонською мовою.
- Місцем проведення літературно-культурних заходів в естонських регіонах будуть головно бібліотеки.
- Рік читання організувало міністерство культури Естонії у співпраці з іншими інституціями.
- Естонія – одна з найбільш технологічно розвинутих країн Європи.
- Майже 31% естонців не читає книжок.

Завдання 2. Вкажіть, який варіант (A, B чи C) найбільше відповідає змісту речення.

1. У складні кризові часи щораз більше людей починають цінувати прості життєві радості.
A. У важкі часи кризи більше і більше людей цінують прості радощі життя.
B. Коли складно і є криза, для більшості людей простіше цінувати прості життєві радощі.
C. Якби не було складної кризи, більшість людей не цінувала би простих радощів життя.

Письмо – це один вид мовної діяльності, який перевіряють у ході іспиту. Вміння письмово розкрити запропоновану тему показує цілий спектр супутніх умінь і навичок: добирати відповідні за значенням і стилістичним призначенням слова, поєднувати їх між собою, застосовуючи необхідні граматичні категорії, будувати словосполучення і речення відповідно до синтаксичних норм мови, яка вивчається. Кожному студентові пропонують дві теми на вибір, і він може обрати ту, що краще відповідає його власним інтересам. Теми добираються таким чином, щоб їхнє розкриття не вимагало спеціальної фахової підготовки (хоча загальна ерудиція чи спеціальні знання лише допомагають у написанні есе), були цікавими і дискусійними,

але разом з тим у жодному разі не були образливими чи неприйнятними для певних груп студентів (з расових, релігійних чи будь-яких інших міркувань). Приклади тем для письмової роботи:

1. *Дехто вважає, що електронні книжки рано чи пізно призведуть до смерті паперових книжок, тоді як інші стверджують, що паперові книги ніколи не зникнуть. Обговоріть обидві позиції і дайте власну думку.*

2. *У багатьох суспільствах існує проблема безхатченків (людей, котрі не мають де жити). Чи можна розв'язати цю проблему і як?*

3. *Існує думка, що люди, котрі подорожують за кордон, є більш толерантними і більше здатні до розуміння інших. Наскільки ви з цим погоджуєтесь?*

Відповідно до обраної теми студент має написати текст обсягом 200 – 250 слів.

Не менш важливий елемент іспиту – **усна частина**. У межах цього блоку перевіряють вміння студента висловлюватися на задану тему. Зрозуміло, що під час оцінювання усної частини можлива велика доля суб'єктивності, тому викладачі дотримуються чіткого алгоритму: оцінюють відповідність темі висловлювання, стилістичні характеристики, граматичну правильність, багатство і точність мови і под. Кожен із членів комісії, які приймають іспит, виставляє свою оцінку, і в результаті студент отримує середнє арифметичне з оцінок членів комісії.

Усний блок складається з двох частин. Перша – **говоріння** на вибрану тему. Студент отримує тему під час іспиту і має можливість підготуватися до виступу декілька хвилин, зробити записи (але в жодному разі не написати текст і потім прочитати його). Ось приклади тем для усного іспиту:

1. *Які риси, на вашу думку, повинен мати хорошиий лідер?*

2. *Що вам відомо про злочини в інтернеті? Як можна їм запобігти?*

3. *Які, на вашу думку, є плюси і мінуси вживання швидкої їжі (фастфуду)?*

Як і в письмовому завданні, студент отримує дві теми і має можливість обрати одну з них.

Заключний елемент іспиту – **презентація** за спеціальністю. Студенти готують її заздалегідь, при цьому можуть використовувати допоміжні ресурси – створити презентацію в PowerPoint або на аналогічних платформах, підготувати створити плакати, малюнки, схеми і под. Представлення презентації дає можливість оцінити вміння студента розмовляти на професійній темі, пов'язаній з його фахом, володіння термінологією, вміння представити свою роботу / навчання засобами мови, яка вивчається.

У проведенні іспиту важливу роль відіграє добре продумане управління часом – студенти, отримуючи завдання, одночасно отримують вказівку на часові обмеження, які встановлені таким чином, що дають можливість виконати всі необхідні завдання, але разом з тим не витрачати занадто багато часу, що може призвести хіба що до втоми. Також важливий розподіл балів, які можна отримати за кожне з завдань: вони розраховані таким чином, щоб збалансовано відобразити рівень підготовки студента. Максимальна кількість балів за письмову частину – 60 (слухання – 15, лексико-граматичні тести – 10, читання – 15, письмо – 20). Максимальна кількість балів за усну частину – 40 (говоріння на вибрану тему – 20, презентація – 20). Максимальна оцінка за іспит загалом – 100 балів.

Висновки. Провівши контрольні зрізи з УМІ на 4-му курсі у студентів-іноземців у НУ «Львівська політехніка» бачимо, що результати чітко висвітлюють те, що чужоземці набули і вивчили за досить довгий період в Україні. Вони активно виконують усі завдання із кожного виду мовленнєвої компетенції, старанно і вправно відносяться до поставленої задачі, відповідно до конкретних часових норм, а також уміло володіють мовою на усіх рівнях мовної компетенції, з них 20% досягають рівня С1, 60% – В2, решта – В1. Тестова база щороку оновлюється, з урахуванням усіх вимог стандарту і у відповідності до потреб студентів. Викладачі секції мовної підготовки націлені удосконалювати тестування у чотирьох видах мовної діяльності, чітко описувати післятекстові завдання щодо слухання і читання та найчіткіше подати вимоги до кожної вправи, щоб допомогти іноземцеві розкрити свій мовний потенціал.

Література:

1. Бондарева Н. О. *Іти – ходити, їхати – їздити... : навч. посіб. з укр. мови для інозем. Студентів* / Н. О. Бондарева, М. В. Шевченко. – К. : Четверта хвиля, 2011. – 282 с.
2. Вінницька В. М. *Українська мова. Практичний курс граматики для студентів-іноземців* / В. М. Вінницька, Н. П. Плющ. – К. : Правда Ярославичів, 1997. – 244 с.
3. Зайченко Н. Ф. *Практичний курс української мови для іноземців : усне мовлення* / Н. Ф. Зайченко, С. А. Воробйова. – Київ : Знання України, 2004. – 324 с.
4. Космакова-Братушенко Г. Д. *Українська мова для іноземців*. – Одеса : Астропринт, 2000. – 728 с.
5. Лиса Н. С. *Українська мова як іноземна : основи граматики в таблицях та вправах: Навч. посіб.* / Лиса Н. С., Кривоус М. Б., Тишковець М. П. – Тернопіль : Економічна думка, 2011. – 312 с.
6. *Українська мова : Практичний курс для іноземців : Посібник для слухачів підготовчих відділень і факультетів* / [Бахтіярова Х. Ш., Лукашевич С. С., Майданюк І. З., Серень М. П., Петухов С. В.]. – Тернопіль : Укрмедкнига, 1999. – 320 с.